

Asia: VN/23816/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Hallituksen esitys vastaanotto- ja käyttörahan alentamisesta nostaa esiin paljon huolenaiheita. Vastaanottopalveluiden rinnastaminen kiireelliseen ja lyhytaikaiseen tukeen tuntuu mahdottomalta, kun tiedämme asiakkaiden olevan systeemissä vuosia. On huolestuttavaa, jos ajatellaan vastaanottokeskuksen asiakkaan oleskelun Suomessa olevan tilapäistä. Kun ihminen hakee suojelua vieraalta maalta, hän usein tarvitsee pidempiaikaisen perspektiivin elämälleen. Kansainvälisen ja tilapäisen suojelun lupaprosessit olisi saatava kuntoon, jotta vastaanottopalvelut voitaisiin nähdä kiireellisinä ja lyhytaikaisina.

Lyhyen ajanjakson ajan (1-2 kuukautta) on mahdollista elää alle minimitulotason, mutta tämän jälkeen ongelmien nähdään kasautuvan. Esityksen mukaan kansallisen sosiaaliturvan vertailukohtana pidettäisiin kiireellisenä toimeentulotukena myönnettäviä laskennallisia ravintomenoja (49% toimeentulotuen perusosasta). Vastaanottorahan määrä koostuisi jatkossa kiireellisen toimeentulotuen laskennallisten ravintomenojen määrästä ja muista perusosalla katettavista menoista, joita ovat muun muassa vaatteet, paikallisliikenne, vähäiset terveydenhuollon menot, hygieniamenot ja puhelimenkäyttö. Vastaanottorahan perusosan tulisi kattaa myös muut vastaanottolain 19§:n 2 momentin mukaiset menot. Tätä ei pidetä vertailukelpoisena ja kohtuullisena, koska suomalainen toimeentulotukiasiakas ei vastaa mistään edellä mainituista kuluista itse ja kyseiset kulut ovat vastaanottokeskuksen asiakkaille saman hintaisia kuin kaikille muille. Lisäksi tulisi huomioida, että perustoimeentulotuen piirissä oleva ja turvapaikanhakija ovat hyvin erilaisessa asemassa, sillä harvalla suomalaiselle on vain kassillinen vaatteita omaisuutenaan.

Vastaanottorahan vertaaminen kiireelliseen toimeentulotukeen ei sovellu, koska kiireellinen toimeentulotuki on tarkoitettu hyvin tilapäiseksi ja lyhytaikaiseksi, kun taas kansainvälisen ja tilapäisen suojelun prosessit ovat tällä hetkellä liian pitkiä, eivätkä asiakkaat pysty itse vaikuttamaan

prosessien ja vastaanottopalveluiden palveluiden keston. Haastetta aiheuttaa se, että turvapaikanhakijat joutuvat odottamaan kohtuuttoman pitkään ennen kuin voivat hankkia lisäelantoa työnteolla. Turvapaikanhakijoiden mahdollisuus nopean työnteon aloittamiseen maahan tullessa olisi yksi ratkaisu toimeentulon parantamiseen turvapaikkaprosessin aikana. On hyvä tavoite pyrkiä siihen, että prosessi olisi mahdollisimman lyhyt, kunhan huolehditaan myös siitä, että turvapaikkaperusteet tutkitaan huolella. Vuoden 2015 virheitä ei kannata toistaa, jolloin samassa tilanteessa olevat hakijat saattoivat saada täysin erilaisia päätöksiä. Järjestelmän houkuttelevuutta tulee vähentää prosessia kehittämällä, eikä siten että ”oikeat turvapaikanhakijat” ajetaan totaaliseen ahdinkoon.

Euromääräiset säästötavoitteet hallituksen esityksen mukaisesti perustuvat villiin arvioon tulevien ihmisten määrästä. Kukaan ei voi tätä asiaa arvioida, koska maailmantilanne on tällä hetkellä hyvin epävakaa. Päätöksiä tulisi tehdä sen perusteella, mikä on inhimillistä ja takaa ihmisille siedettävän elintason prosessin ajaksi. Kustannusvaikutukset ovat hyvin negatiiviset, jos ihmisiä kohdellaan kohtuuttoman ala-arvoisesti heidän maahantulonsa ensimmäisinä vuosina.

Kun uudistusta tehdään, olisi hyvä tarkistaa, toteutuuko toimeentulotukilain 9 §:ssä säädetystä perusosan tuesta 30% hyödykkeinä jaettuina ja arvioida, kuinka taloudellista on jakaa hyödykkeitä, esimerkiksi hygieniatarvikkeet harkinnan ja tarpeen mukaan asiakkaille. Asuntopohjaisissa vastaanottokeskuksissa näiden jakaminen kuukausittain vaatii paljon henkilöstöresurssia.

Vastaanottorahan pienentäminen voi lisätä ilman oleskeluoikeutta maassa oleskelevien määrää. Henkilö voi arvioida, että hänellä olisi paremmat edellytykset toimeentuloon laittomasti maassa oleskelevana kuin vastaanottojärjestelmän asiakkaana. Tämä voi aiheuttaa muun muassa turvattomuuden ja sairauksien lisääntymistä. Asiakkaiden taloudellisen toimeentulon heikentyminen voi johtaa moninaiisiin seurauksiin kuormittumisen lisääntyessä ja voi ilmetä psykofyysisenä oireiluna, vanhemmuuden taitojen heikkenemisenä ja sosiaalisen elämän vähenemisenä.

Göös Tiia

Babando Oy - Babando Oy:n ryhmäkodit ja vastaanottokeskukset